

DOI No: <http://dx.doi.org/10.14225/Joh377>

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN BENLİK SAYGI DÜZEYLERİNİN VE SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVREYE YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ*

Esra BENLİ ÖZDEMİR**
Selçuk ARIK***

Özet

Bu araştırmanın amacı; ortaokul 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin benlik saygı düzeylerinin ve sürdürülebilir çevreye yönelik tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi ve benlik saygı düzeyleri ile sürdürülebilir çevreye yönelik tutumlarının karşılaştırılmasıdır. Araştırma betimsel bir çalışma olup, tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma 2013-2014 Eğitim-Öğretim yılı güz döneminde Ankara’da merkez bir ortaokulda öğrenim görmekte olan 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. ($n_{\text{toplam}} = 99$; $n_{5.\text{sınıf}} = 21$, $n_{6.\text{sınıf}} = 22$, $n_{7.\text{sınıf}} = 24$, $n_{8.\text{sınıf}} = 32$).

Elde edilen bulgulara dayalı olarak; katılımcıların *benlik saygı düzeyleri*; cinsiyete göre anlamlı bir farklılık oluşturmazken, sınıf seviyelerine göre 8. sınıf öğrencileri lehine anlamlı bir farklılık göstermektedir. Katılımcıların *sürdürülebilir çevreye yönelik tutumları ise*; cinsiyete göre anlamlı bir farklılık oluşturmazken, yine sınıf seviyelerine göre 8. sınıf öğrencileri lehine anlamlı bir farklılık göstermektedir. 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir çevreye yönelik tutumları ile benlik saygı düzeyleri arasında anlamlı ve orta düzeyde bir ilişki vardır.

Anahtar Kelimeler: *Benlik saygı düzeyi, sürdürülebilir çevreye yönelik tutum, ortaokul öğrencileri*

* Bu çalışma, “Uluslararası Eğitimde Değişim ve Yeni Yönelimler Sempozyumu”nda sunulmuştur.

** Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Fen Bilgisi Eğitimi ABD
esrabeni86@hotmail.com

*** Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Fen Bilgisi Eğitimi ABD
selcukarik84@gmail.com

The Investigation Self-Esteem Levels And Attitudes Towards A Sustainable Environment Of The Secondary School Students

Abstract

The aim of this study was the investigation determination of some of the variables of self-esteem levels and attitudes towards sustainable environment of the secondary school students. Survey method was used in this study. It was performed in the fall term of 2013-2014 academic years with the secondary school students in Ankara. ($n_{total} = 99$; $n_{5th\ grade} = 21$, $n_{6th\ grade} = 22$, $n_{7th\ grade} = 24$, $n_{8th\ grade} = 32$).

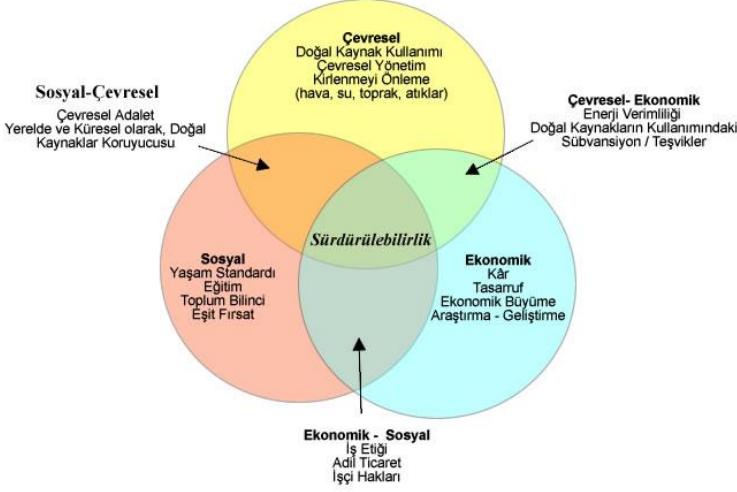
The data has been analyzed by SPSS package program. The analysis of the data was performed through t-test for independent groups, one-way anova and simple correlation analysis. There wasn't significant difference by gender between students' levels of self-esteem. But there was a significant difference by grade level between students' levels of self-esteem in favor of 8th grade students. There wasn't significant difference by gender between students' levels of attitude towards a sustainable environment But there was a significant difference by grade level between students' levels of attitude towards a sustainable environment in favor of 8th grade students. Level of 8th grade students is seen that individuals with higher levels of attitude towards a sustainable environment. There was a significant and moderate correlation between the secondary school students of the levels self-esteem and attitude towards a sustainable environment.

Key Words: *Self-esteem, attitude towards a sustainable environment, secondary school students.*

1. GİRİŞ

"Sürdürülebilirlik" kavramı, ilk olarak 1987 yılında Brundtland raporunda "Sürdürülebilir Kalkınma" adı ile alan yazında yerini almıştır (Çamur ve Vaizoğlu, 2007).

Ortaokul Öğrencilerinin Benlik Saygı Düzeylerinin ve Sürdürülebilir Çevreye Yönelik Tutumlarının İncelenmesi

Şekil 1. Sürdürülebilirlik Kavramının Bileşenleri

Sürdürülebilirlik, genellikle kalkınma ve çevre bağlamında ele alınmaktadır. Araştırma konusu açısından da bu çerçeveden bakıldığında, sürdürülebilir kalkınma, 1987 Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu Raporu'nda "bugünün ihtiyaçlarını, gelecekteki kuşakların kendi ihtiyaçlarını karşılama yeteneğini tehlikeye atmadan karşılamak" olarak tanımlanmıştır (akt. Baran, Seçer ve Davran, 2008). Dünyamızın ve çevremizin gelecek nesillere bırakılması ve yaşanabilir bir halde tutulması ancak çevre eğitimi ile mümkündür. Çevre eğitimi kapsamında bireylere, çevre sorunlarının kalıcı çözümünde önemli bir role sahip olan sürdürülebilirlik kavramının ne olduğu, sürdürülebilirlik ve çevre ilişkisini kurabilmeleri kazandırılmalıdır.

Geleceğin sahipleri olan öğrencilerimizin ise çevre konusunda sahip oldukları bilgi, tutum, farkındalık ve bilinç düzeyleri sürdürülebilirliğin sağlanmasında çok büyük öneme sahiptir. Öğrenciler, çevre konusunda bilgi deposu haline getirilmekten çok, çevre ve çevre sorunlarına karşı duyarlı, çevre sorunları için harekete geçebilen, çevre sorunlarını kontrol edebilen, yönetebilen, çevreye karşı olumlu davranışlar sergileyebilen bireyler olmalıdır

(Aksu, 2009). Sürdürülebilirliğin sağlanması için öğrencilere çevre konusunda bilgi kazandırmaktan daha öte konular arasındaki bağlantıları, yaşanabilecek olumsuzlukların nedenlerini, sonuçları ile birlikte kazandırmak amaçlanmalıdır. Öğrenciler, çevredeki canlı ve cansız faktörleri, bunlar arasındaki dengeyi, denge bozulduğu zaman nelerin olabileceğini fark etmelidir. 2013 Fen Bilimleri dersi öğretim programının amaçları arasında; “Birey, çevre ve toplum arasındaki karşılıklı etkileşimi fark etmek ve toplum, ekonomi, doğal kaynaklara ilişkin *sürdürülebilir kalkınma bilincini geliştirmek*” ifadesi yer almaktadır. Ayrıca programda “sürdürülebilirlik” kavramına sıkça yer verilirken, 8. sınıf “Canlılar ve Enerji İlişkileri” ünitesinde ise 4 ders saatini içeren kazanımlar belirtilmektedir.

“8. SINIF 5. ÜNİTE: Canlılar ve Enerji İlişkileri

8.5.3. Sürdürülebilir Kalkınma

Önerilen Süre: 4 ders saati

Konu/Kavramlar: Sürdürülebilir yaşam, kaynakların tasarruflu kullanımı, geri dönüşüm

8.5.3.1. Kaynakların tasarruflu kullanımına yönelik proje tasarlar.

8.5.3.2. Katı atıkları geri dönüşüm için ayrıştırmanın önemini ve ülke ekonomisine katkısını, araştırma verilerini kullanarak tartışır ve bu konuda çözüm önerileri sunar.” (MEB, 2013).

Yarınlara yaşanabilir bir çevre bırakmak ve bireylerde çevre bilincinin oluşmasını ve anlık değil kalıcı çözümler istiyorsak, öncelikle eğitim kurumlarının var olan durumunun incelenmesi önemlidir. Bu nedenle çevrenin sürdürülebilirliği için sürdürülebilir çevreye yönelik tutumların ne düzeyde olduğu belirlenmelidir.

Yapılan araştırmalarda bireyin benlik algısının mutluluğun ve davranışın odağı olduğu vurgulanmaktadır. Dünyamızın ve çevremizin gelecek nesillere bırakılması ve yaşanabilir bir halde tutulması ancak benlik saygısı yüksek bireylerde beklenen sürdürülebilir çevreye yönelik olumlu tutum ile mümkündür. Benlik saygısı, bireyi ve beraberinde toplumu etkileyen önemli bir faktördür. Coopersmith (1967) benlik saygısını, kişiliğin önemli bir boyutu ve olumlu bir kişilik özelliği olarak kabul ederken, bireyin kendini yetenekli, önemli, başarılı ve değerli olarak algılama derecesi olarak tanımlamaktadır.

Ortaokul Öğrencilerinin Benlik Saygı Düzeylerinin ve Sürdürülebilir Çevreye Yönelik Tutumlarının İncelenmesi

Richard'a göre;

Benlik Saygısı = Başarı/ İddia (Richard, 2003).

Benlik saygısı yüksek olan bireylerin, kendi kapasiteleri ile beklentileri de yüksek olur. Kendilerine olan güvenleri fazladır. Beklentileri ve tutumları onları daha bağımsız ve yaratıcı kişiler yapar. Atılgan ve gayretli sosyal davranışlar gösterirler. Buna karşılık benlik saygısı düşük olan bireylerin ise kendilerine olan güven duyguları azdır. Fikirlerinin kabul görmeyeceğini düşünerek daha pasif ve çekingen davranırlar. Yalnızlığı tercih ederler. Bu tutumları nedeniyle sosyal ilişkileri de sınırlıdır.

1.1. Araştırma Amacı

Bu araştırmanın amacı; ortaokul 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin benlik saygı düzeylerinin ve sürdürülebilir çevreye yönelik tutumlarının bazı değişkenler açısından belirlenmesi ve sonrasında benlik saygı düzeyleri ile sürdürülebilir çevreye yönelik tutumlarının karşılaştırılmasıdır.

1.2. Araştırma Problemi

Ortaokul 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin, benlik saygı ve sürdürülebilir çevreye yönelik tutum düzeyleri arasında bazı değişkenler açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?

Yukarıda belirtilen problem cümlesine paralel olarak aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır.

Alt problem 1. Ortaokul 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin **benlik saygı düzeyleri** arasında;

1.1. Cinsiyete göre anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.2. Sınıf seviyelerine (5., 6., 7. ve 8. Sınıf) göre anlamlı bir farklılık var mıdır?

Alt problem 2. Ortaokul 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin **sürdürülebilir çevreye yönelik tutum düzeyleri** arasında;

2.1. Cinsiyete göre anlamlı bir farklılık var mıdır?

2.2. Sınıf seviyelerine (5., 6., 7. ve 8. Sınıf) göre anlamlı bir farklılık var mıdır?

Alt problem 3. Ortaokul 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin benlik saygı düzeyleri ile sürdürülebilir çevreye yönelik tutumları arasında anlamlı bir **ilişki** var mıdır?

2. YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, araştırma grubu, veri toplama araçları ile toplanan verilerin çözümlenmesinde kullanılan istatistiksel yöntem ve tekniklere yer verilmiştir.

Bu araştırma betimsel bir çalışma olup araştırmada, tarama modeli kullanılmıştır. Durum saptamaya yönelik bir araştırmadır. Araştırma, ilişkisel tarama modelidir. İlişkisel tarama modelleri, iki ve daha çok değişken arasında birlikte değişim varlığını ve derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir (Karasar, 2008).

2.1. Araştırma Grubu

Araştırmanın katılımcıları, 2013-2014 Eğitim-Öğretim Yılı güz döneminde Ankara merkeze bağlı bir ortaokulda öğrenim görmekte olan 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencileridir.

Tablo 2.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

	Cinsiyet					
	Kız		Erkek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
5. Sınıf	9	42.9	12	57.1	21	21.2
6. Sınıf	10	45.5	12	54.5	22	22.2
7. Sınıf	11	45.8	13	54.2	24	24.2
8. Sınıf	16	50.0	16	50.0	32	32.3
Toplam	46	46.4	53	53.5	99	100

2.2. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplama araçları olarak; "Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği" ve "Sürdürülebilir Çevre Eğitimi Tutum Ölçeği" kullanılmıştır.

Öğrencilerin, benlik saygısı puanını saptamada, Coopersmith (1986) tarafından geliştirilmiş olan, Turan ve Tufan (1987) tarafından Türkçe'ye uyarlanan ve geçerlik güvenilirlik çalışması yapılan "Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği" kullanılmıştır. 25 maddeden oluşan bu ölçek, kişinin çeşitli alanlarda kendisi hakkındaki tutumunu değerlendirmede kullanılan bir ölçme aracıdır. Bu ölçek için geçerli olan benlik saygısı kavramı; kişinin kendisi hakkında ve sürekliliği olan bir değerlendirme anlamında kullanılmıştır. Ölçeğin

Ortaokul Öğrencilerinin Benlik Saygı Düzeylerinin ve Sürdürülebilir Çevreye Yönelik Tutumlarının İncelenmesi

puanlanması; beklenen cevaplar 1, diğer cevaplar ise 0 puandır. Maddeler için beklenen puanlar; 1. evet, 2. hayır, 3. hayır, 4. evet, 5. evet, 6. hayır, 7. hayır, 8. evet, 9. evet, 10. hayır, 11. hayır, 12. hayır, 13. hayır, 14. evet, 15. hayır, 16. hayır, 17. hayır, 18. hayır, 19. evet, 20. evet, 21. hayır, 22. hayır, 23. hayır, 24. hayır ve 25. hayır. Bireyin benlik saygısı puanı maksimum 25'dir.

Bireylerin sürdürülebilir çevreye yönelik tutumlarını ölçmek için Afacan, Ö. ve Demirci Güler P. (2011) tarafından geliştirilen ve Cronbach alpha iç tutarlılık katsayısı 0.90 olan "Sürdürülebilir Çevre Eğitimi Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçekteki ifadeler, 5li likert tipi 30 maddeden oluşmaktadır. Bireylerin alabileceği minimum puan 30 iken, maksimum puan 150'dir.

2.3. Verilerin Analizi

"Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği" ve "Sürdürülebilir Çevre Eğitimi Tutum Ölçeği"nin analizleri, SPSS paket programı ile gerekli istatistikî teknikler belirlenerek yapılmıştır. Bağımsız gruplar için t-testi, tek faktörlü varyans analizi (anova) ile iki sürekli değişken arasındaki ilişkiyi incelemek için basit korelasyon analizi kullanılmıştır.

3. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde; alt problemler çözümlenerek elde edilen bulgular, çeşitli istatistikî yöntemlerle tablolar halinde sunulmuş, araştırma bulguları yorumlanmıştır.

Alt Problem 1.1. Ortaokul 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin **benlik saygı düzeyleri** arasında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık var mıdır?

Tablo 3.1. Kız ve Erkek Öğrencilerin Benlik Saygı Düzeyleri Ortalamalarına Göre t-Testi Sonuçları

Grup	N	$\bar{\chi}$	S	Sd	t	p
Kız	46	39.59	2.86	97	.05	.95
Erkek	53	39.55	4.54			

Araştırmaya katılan kız ve erkek öğrencilerin benlik saygı düzeyleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t_{97} = .05$, $p = .95 > 0.05$).

Kız öğrencilerin benlik saygı düzeyleri ($\bar{\chi}=39.59$), erkek katılımcılar ($\bar{\chi}=39.55$) ile yakın düzeydedir. Bu bulgu ışığında, benlik saygı düzeyleri ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Alt Problem 1.2. Ortaokul 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin **benlik saygı düzeyleri** sınıf seviyelerine (5., 6., 7. ve 8. Sınıf) göre anlamlı bir farklılık var mıdır?

5., 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygı Düzeyleri Ortalamalarına Göre ANOVA Sonuçları

Tablo 3.2. Gruplar Arası Görüşlerin Betimsel Analizi

Grup	N	$\bar{\chi}$	SS
5. Sınıf	21	37.43	2.99
6. Sınıf	22	38.59	2.90
7. Sınıf	24	39.08	2.50
8. Sınıf	32	42.00	4.51
Toplam	99	39.57	3.83

Tablo 3.3. Görüşlerin Sınıf Seviyelerine Göre ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	312.029	3	104.010	8.72	.00
Gruplariçi	1132.294	95	11.919		
Toplam	1444.323	98			

$p = 0.00 < 0.05$ olduğundan gruplar arasında en az bir çiftin (5. Sınıf, 6. Sınıf, 7. Sınıf, 8. Sınıf) ortalamaları arasında anlamlı bir fark vardır.

Ortaokul Öğrencilerinin Benlik Saygı Düzeylerinin ve Sürdürülebilir Çevreye Yönelik Tutumlarının İncelenmesi

Tablo 3.4. Benlik Saygı Düzeyleri Ortalama Puanlarının Sınıf Seviyelerine Göre Scheffe Sonuçları

Grup (i)	Grup (j)	p
5. Sınıf	6. Sınıf	.74
	7. Sınıf	.46
	8. Sınıf	.00
6. Sınıf	5. Sınıf	.74
	7. Sınıf	.97
	8. Sınıf	.00
7. Sınıf	5. Sınıf	.46
	6. Sınıf	.97
	8. Sınıf	.02
8. Sınıf	5. Sınıf	.00
	6. Sınıf	.00
	7. Sınıf	.02

5.Sınıf-8.Sınıf, 6.Sınıf-8.Sınıf, 7.Sınıf-8.Sınıf grupları için, $p < 0.05$ olduğundan grupların ortalamaları arasında anlamlı bir fark vardır. Grupların ortalama puanları $\bar{\chi}$ 5.sınıf = 37.43, $\bar{\chi}$ 6.sınıf = 38.59, $\bar{\chi}$ 7.sınıf = 39.08 ve $\bar{\chi}$ 8.sınıf = 42.00 olduğundan bu fark 8. Sınıf öğrencileri lehinedir. 5.Sınıf, 6.Sınıf ve 7.Sınıf grupları arasında $p > 0.05$ olduğundan grupların ortalamaları arasında anlamlı bir fark yoktur.

Alt Problem 2.1. Ortaokul 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir çevreye yönelik tutumları arasında; cinsiyete göre anlamlı bir farklılık var mıdır?

Tablo 3.5. Kız ve Erkek Öğrencilerin Sürdürülebilir Çevreye Yönelik Tutum Puanları Ortalamalarına Göre t-Testi Sonuçları

Grup	N	$\bar{\chi}$	S	Sd	t	p
Kız	46	71.50	14.92	97	-1.69	.09
Erkek	53	78.58	24.61			

Araştırmaya katılan kız ve erkek öğrencilerin sürdürülebilir çevreye yönelik tutumları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t_{97} = -1.69$, $p = 0.09 > 0.05$). Kız öğrencilerin sürdürülebilir çevreye yönelik tutum puanı ortalamaları ($\bar{\chi} = 71.50$), erkek öğrencilerin ise ($\bar{\chi} = 78.58$) dir. Bu bulgu ışığında, sürdürülebilir çevreye yönelik tutumları ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Alt Problem 2.2. Ortaokul 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir çevreye yönelik tutumları arasında; sınıf seviyelerine (5., 6., 7. ve 8. sınıf) göre anlamlı bir farklılık var mıdır?

5., 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Sürdürülebilir Çevreye Yönelik Tutum Puanları Ortalamalarına Göre ANOVA Sonuçları

Tablo 3.6. Gruplar Arası Görüşlerin Betimsel Analizi

Grup	N	$\bar{\chi}$	SS
5. Sınıf	21	65.62	9.62
6. Sınıf	22	69.82	9.98
7. Sınıf	24	71.83	12.85
8. Sınıf	32	88.00	29.47
Toplam	99	75.29	20.88

Tablo 3.7. Görüşlerin Sınıf Seviyelerine Göre ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	8078.94	3	2692.98	7.37	.00
Gruplarıçi	34675.55	95	365.00		
Toplam	42754.50	98			

$p = 0.00 < 0.05$ olduğundan gruplar arasında en az bir çiftin (5. Sınıf, 6. Sınıf, 7. Sınıf, 8. Sınıf) ortalamaları arasında anlamlı bir fark vardır.

Ortaokul Öğrencilerinin Benlik Saygı Düzeylerinin ve Sürdürülebilir Çevreye Yönelik Tutumlarının İncelenmesi

Tablo 3.8. Sürdürülebilir Çevreye Yönelik Tutum Puanlarının Sınıf Seviyelerine Göre Scheffe Sonuçları

Grup (i)	Grup (j)	p
5. Sınıf	6. Sınıf	.91
	7. Sınıf	.75
	8. Sınıf	.00
6. Sınıf	5. Sınıf	.91
	7. Sınıf	.98
	8. Sınıf	.01
7. Sınıf	5. Sınıf	.75
	6. Sınıf	.98
	8. Sınıf	.02
8. Sınıf	5. Sınıf	.00
	6. Sınıf	.01
	7. Sınıf	.02

5.Sınıf-8.Sınıf, 6.Sınıf-8.Sınıf, 7.Sınıf-8.Sınıf grupları için, $p < 0.05$ olduğundan grupların ortalamaları arasında anlamlı bir fark vardır. Grupların ortalama puanları $\bar{\chi}_{5.sınıf} = 65.62$, $\bar{\chi}_{6.sınıf} = 69.82$, $\bar{\chi}_{7.sınıf} = 71.83$ ve $\bar{\chi}_{8.sınıf} = 88.00$ olduğundan bu fark 8. sınıf öğrencileri lehinedir. 5.Sınıf, 6.Sınıf ve 7.Sınıf grupları arasında $p > 0.05$ olduğundan grupların ortalamaları arasında anlamlı bir fark yoktur.

Alt Problem 3. Ortaokul 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir çevreye yönelik tutumları ile benlik saygı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Tablo 3.9. Sürdürülebilir Çevreye Yönelik Tutumlar ile Benlik Saygı Düzeyleri Arasındaki Korelasyon

Sürdürülebilir çevreye yönelik tutum		Sürdürülebilir çevreye yönelik tutum	Benlik saygı düzeyi
	Pearson Correlation	1	.59
	p	-	.00
	N	99	99

Ortaokul 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir çevreye yönelik tutumları ile benlik saygı düzeyleri arasında anlamlı ($p = 0.00 < 0.01$) ve orta düzeyde ($r = 0.30 < \mathbf{0.59} < 0.70$) bir ilişki vardır.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu bölümde, araştırmanın bulgularına dayalı olarak ortaya konabilecek sonuçlar ve sonuçların ortaya çıkmasını etkileyen olası nedenler ile alan yazın açısından araştırmalara yer verilmiştir.

Katılımcıların benlik saygı düzeyleri; cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t_{97} = .05$, $p = .95 > 0.05$). Kız ve erkek öğrencilerin benlik saygı düzeyleri benzerdir. Fakat sınıf seviyeleri bakımından anlamlı bir fark vardır. Grupların ortalama puanları $\bar{\chi}_{5.\text{sınıf}} = 37.43$, $\bar{\chi}_{6.\text{sınıf}} = 38.59$, $\bar{\chi}_{7.\text{sınıf}} = 39.08$ ve $\bar{\chi}_{8.\text{sınıf}} = 42.00$ olduğundan bu fark 8. sınıf öğrencileri lehinedir. Katılımcıların sürdürülebilir çevreye yönelik tutumları; cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t_{97} = -1.69$, $p = \mathbf{0.09} > 0.05$). Kız ve erkek öğrencilerin çevreye yönelik tutum düzeyleri benzerdir. Fakat sınıf seviyeleri bakımından anlamlı bir fark vardır. Grupların ortalama puanları $\bar{\chi}_{5.\text{sınıf}} = 65.62$, $\bar{\chi}_{6.\text{sınıf}} = 69.82$, $\bar{\chi}_{7.\text{sınıf}} = 71.83$ ve $\bar{\chi}_{8.\text{sınıf}} = 88.00$ olduğundan bu fark 8. sınıf öğrencileri lehinedir. Ortaokul 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir çevreye yönelik tutumları ile benlik saygı düzeyleri

Ortaokul Öğrencilerinin Benlik Saygı Düzeylerinin ve Sürdürülebilir Çevreye Yönelik Tutumlarının İncelenmesi

arasında anlamlı ($p=0.00<0.01$) ve orta düzeyde ($r = 0.30 < 0.59 < 0.70$) bir ilişki vardır. Öğrencilerin sınıf seviyesi arttıkça, sürdürülebilir çevreye yönelik tutum düzeyleri de artmaktadır.

Alan yazında yapılan çalışmalarda ise öğrencilerin genel çevre sorunlarının farkında oldukları sonucuna ulaşılmıştır (Said et al., 2007; Kasapoğlu ve Turan, 2008; Demirbaş ve Pektaş, 2009; Şahin ve Erkal, 2010; Yardımcı ve Kılıç, 2010). Bazı çalışmalarda öğrencilerin kirlilik konusundaki farkındalıkları ile ilgili sonuçlar dikkat çekmiştir (Said et al., 2007; Negev et al., 2008; Demirbaş ve Pektaş, 2009; Şahin ve Erkal, 2010; Tuncer ve diğer., 2007). Ancak öğrencilerde dikkat çeken nokta şudur ki çevre sorunlarına neden olan faktörleri de çevre sorunu olarak nitelendirmekteler. Bu durum öğrencilerdeki kavramsal anlamının eksikliğini ortaya çıkarmaktadır. Öğrenciler erozyon, çölleşme, verimsizlik, heyelan, çoraklaşma, toprak ekosisteminin bozulması gibi durumların sorun olduğunu bilmektedir (Yardımcı ve Kılıç, 2010). Ancak tam olarak kavramsal anlayış göstermemişlerdir (Açıkgöz, 2007). Yapılan çalışmalarda bilinçlenmek olmasa da benzer bir cevap olarak insanların farkındalığının artırılması gerektiğine dair sonuç dikkati çekmiştir (Tuncer ve diğer., 2007).

Benzer bir çalışma da farklı bir örneklem üzerinde yapılmıştır. Akademik personelin, öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının benlik saygı düzeylerinin ve sürdürülebilir çevreye yönelik tutumları incelenmiştir (Benli ve Arık, 2012). Katılımcıların sürdürülebilir çevreye yönelik tutumları; kadın ve yüksek lisans mezunu bireylerin lehine anlamlı düzeyde farklılaşırken; öğretmen adayı, öğretmen ve akademik personelin tutumları benzer düzeydedir. Bireylerin sahip oldukları meslekler tutumlarını etkilememiştir. Katılımcıların benlik saygı düzeyleri; cinsiyete göre bir farklılık göstermezken, doktora eğitimi almış bireylerin benlik saygı düzeylerinin daha yüksek seviyede olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin ve akademisyenlerin, öğretmen adaylarına göre benlik düzeylerinin yine yüksek olduğu belirlenmiştir. Bunun yanı sıra öğretmenler ile akademisyenlerin benlik saygı düzeyleri yakın seviyededir. Öğretmen adayı, öğretmen ve akademik personelin sürdürülebilir çevreye yönelik tutumları ile benlik saygı düzeyleri arasında anlamlı fakat düşük düzeyde bir ilişki görülmüştür.

5. KAYNAKÇA

1. Açıkgöz, A. (2007). *Ortaöğretim 9.Sınıf Öğrencilerinin Heyelan, Erozyon ve Toprak Kayması Kavramlarını Anlama Düzeyleri ve Kavram Yanılgıları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
2. Afacan, Ö. & Demirci Güler P. (2011). Sürdürülebilir Çevre Eğitimi Kapsamında Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması. *2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications*, Antalya-Türkiye.
3. Baran, Y., Seçer, A. & Davran, M. (2008). Tarımsal Su Kullanımı ve Yönetiminde Ekonomik Sosyal ve Çevresel Sürdürülebilirlik TMMOB. 2. *Su Politikaları Kongresi*. Ankara.
4. Benli, E. & Arık, S. (2012). Akademik Personelin, Öğretmenlerin ve Öğretmen Adaylarının Benlik Saygı Düzeylerinin ve Sürdürülebilir Çevreye Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. *I.Cyprus International Congress Of Educational Reseach*, KKTC-Türkiye.
5. Coopersmith, S. (1959). A method for determining types of self-esteem. *Journal of Abnormaland Social Psychology*, 59, 87-94.
6. Coopersmith, S. (1967). *The Antecedents of Self-Esteem*. San Francisco: W. H. Freeman.
7. Coopersmith, S. & Gilberts, R. (1982). *Professional manual. Behavioral Academic Self-Esteem*. Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press.
8. Coopersmith, S. (1991). *SEI-Self-Esteem Inventories*. Consulting Psychologist Press, Inc.
9. Demirbaş, M. & Pektaş, M. H. (2009). İlköğretim Öğrencilerinin Çevre Sorunu ile İlişkili Temel Kavramları Gerçekleştirme Düzeyleri. *Necati Bey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 3(2), 195-211.
10. Karasar, N. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım. Ankara.
11. Kasapoğlu, A. & Turan, F. (2008). Attitude-Behaviour Relationship in Environmental Education: A Case Study from Turkey. *International Journal of Environmental Studies*, 65(2), 219-231.

Ortaokul Öğrencilerinin Benlik Saygı Düzeylerinin ve Sürdürülebilir Çevreye Yönelik Tutumlarının İncelenmesi

12. MEB. (2013). *Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Ortaokul Fen Bilimleri Dersi (3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: MEB Yayınları.
13. Negev, M., Sagy, G., Garb, Y., Salzberg, A. & Tal, A. (2008). Evaluating the Environmental Literacy of Israeli Elementary and High School Students. *The Journal of Environmental Education*, 39 (2), 3-20
14. Said, M.A., Yahaya, N. & Ahmadun, F. (2007). Environmental Comprehension and Participation of Malaysian Secondary School Students. *Environmental Education Research*, 13 (1), 17-31.
15. Şahin, H. & Erkal, S. (2010). The Attitudes of Middle School Students Towards the Environment. *Social Behavior and Personality*, 38(8), 1061-1072.
16. Teksöz, G., Şahin, E. & Ertepinar, H. (2010). Çevre Okuryazarlığı, Öğretmen Adayları ve Sürdürülebilir Bir Gelecek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (39), 307-320.
17. Tuncer, G., Sungur, S., Tekkaya, C. & Ertepinar H. (2007). A Comparative Study on Pre-Service Teachers' and Elementary Students' Attitudes towards the Environment. *International Research in Geographical and Environmental Education*, 16 (2), 188-198.
18. Yardımcı, E. & Kılıç, B.G. (2010). Çocukların Gözünden Çevre ve Çevre Sorunları. *İlköğretim Online*, 9(3), 1122-1136.
19. Turan, N. & Tufan, B. (1987). Coopersmith Benlik Saygısı Envanterinin Geçerlilik- Güvenilirlik Çalışması. 23. *Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi*, 816-817.